

caturus, in qua venerat iudicandus. Ad hoc enim ait: « Quoniam Filius hominis est. » Ac deinde subjungens unde agimus: « Nolite, inquit, mirari hoc, quia venit hora, » in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem » ejus; et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ; qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii¹. » Hoc est illud iudicium, quod paulo ante, sicut nunc, pro damnatione posuerat, dicens: « Qui verbum » meum audit, et credit ei qui misit me, habet vitam » æternam, et in iudicium non veniet, sed transiit a morte » in vitam²: » id est, pertinendo ad primam resurrectionem, qua nunc transitur a morte ad vitam, in damnationem non veniet, quam significavit appellatione iudicii sicut etiam hoc loco, ubi ait: « Qui vero mala egerunt, » in resurrectionem iudicii, » id est, damnationis. Resurgat ergo in prima, qui non vult in secunda resurrectione damnari. « Venit enim hora, et nunc est, quando » mortui audient vocem Filii Dei; et qui audierint, vivent³, » id est, in damnationem non venient, quæ secunda mors dicitur: in quam mortem, post secundam, quæ corporum futura est, resurrectionem, præcipitabuntur, qui in prima, quæ animarum est, non resurgunt. « Veniet » enim hora, » (ubi non ait: « Et nunc est; » quia in fine sæculi erit, hoc est in ultimo et maximo iudicio Dei,) » » quando omnes qui in monumentis sunt, audient vocem » ejus, et procedent. » Non dixit quemadmodum in prima: « Et qui audierint, vivent. » Non enim omnes vivent, ea scilicet vita, quæ quoniam beata est, sola vita dicenda est. Nam utique non sine qualicumque vita possent audire, et de monumentis, resurgente carne, procedere. Quare autem non omnes vivent, in eo quod sequitur, docet: « Qui bona, inquit, fecerunt in resurrectionem vitæ, »

¹ Joan. v, 28, 29. — ² Ibid. 24. — ³ Ibidem 25.

hi sunt qui vivent: « Qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicii, » hi sunt qui non vivent; quia secunda morte morientur. Mala quippe egerunt, quoniam male vixerunt: male autem vixerunt, quia in prima, quæ nunc est, animarum resurrectione non revixerunt, aut in eo quod revixerant, non in finem usque manserunt. Sicut ergo duæ sunt regenerationes, de quibus jam supra locutus sum, una secundum fidem, quæ nunc fit per baptismum; alia secundum carnem, quæ fiet in ejus incorruptione atque immortalitate per iudicium magnum atque novissimum: ita sunt et resurrectiones duæ, una prima, quæ et nunc est, et animarum est, quæ venire non permittit in mortem secundam; alia secunda, quæ nunc non est, sed in sæculi fine futura est, nec animarum, sed corporum est, quæ per ultimum iudicium alios mittet in secundam mortem, alios in eam vitam, quæ non habet mortem.

CAPUT VII.

De duabus resurrectionibus et de mille annis quid in Apocalypsi Joannis scriptum sit, et quid de eis rationabiliter sentiatur.

I. DE his duabus resurrectionibus idem Joannes evangelista in libro, qui dicitur Apocalypsis, eo modo locutus est, ut earum prima a quibusdam nostris non intellecta, insuper etiam in quasdam ridiculas fabulas verteretur. Ait quippe in libro memorato Joannes apostolus: « Et vidi » Angelum descendentem de caelo, habentem clavem » abyssi, et catenam in manu sua, et tenuit draconem

» illum serpentem antiquum, qui cognominatus est Diabolus et Satanas, et alligavit illum mille annis, et misit illum in abyssum; et clausit, et signavit super eum, ut non seduceret jam gentes, donec finiantur mille anni: post hæc oportet eum solvi brevi tempore. Et vidi sedes, et sedentes super eas, et iudicium datum est. Et animæ occisorum propter testimonium Jesu, et propter verbum Dei, et si qui non adoraverunt bestiam, nec imaginem ejus, nec acceperunt inscriptionem in fronte aut in manu sua, et regnaverunt cum Jesu mille annis: reliqui eorum non vixerunt, donec finiantur mille anni. Hæc resurrectio prima est. Beatus et sanctus est, qui habet in hac prima resurrectione partem. In istis secunda mors non habet potestatem; sed erunt sacerdotes Dei et Christi, et regnabunt cum eo mille annis¹. Qui propter hæc hujus libri verba primam resurrectionem futuram suspicati sunt corporalem, inter cætera maxime numero annorum mille permoti sunt, tanquam oporteret in sanctis eo modo veluti tanti temporis fieri sabbatismum, vacatione scilicet sancta post labores annorum sex millium, ex quo creatus est homo, et magni illius peccati merito in hujus mortalitatis ærumnas de paradisi felicitate dimissus est, ut quoniam scriptum est: « Unus dies apud Dominum sicut mille anni, et mille anni sicut dies unus², » sex annorum millibus tanquam sex diebus impletis, sequatur velut sabbati septimus in annis mille postremis, ad hoc scilicet sabbatum celebrandum resurgentibus sanctis. Quæ opinio esset utcumque tolerabilis, si aliquæ delicæ spirituales in illo sabbato affuturæ sanctis per Domini præsentiam crederentur. Nam etiam nos hoc opinati fuimus aliquando. Sed cum eos, qui tunc resurrexerint, dicant immoderatissimis carnalibus epulis vacaturos,

¹ Apoc. xx, 1-4. — ² 2 Petr. iii, 8.

in quibus eibus sit tantus ac potus, ut non solum nullam modestiam teneant, sed modum quoque ipsius incredulitatis excedant: nullo modo ista possunt nisi a carnalibus credi. Hi autem qui spiritales sunt, istos ista credentes *χιλιάρια* appellant græco vocabulo; quos, verbum e verbo exprimentes, nos possumus Milliariorum nuncupare. Eos autem longum est refellere ad singula; sed potius, quemadmodum Scriptura hæc accipiendâ sit, jam debemus ostendere.

II. Ait ipse Dominus Jesus Christus: « Nemo potest introire in domum fortis, et vasa ejus eripere, nisi prius alligaverit fortem¹: » diabolum volens intelligi fortem, quia ipse genus humanum potuit tenere captivum; vasa vero ejus, quæ fuerat erepturus, fideles suos futuros, quos ille in diversis peccatis atque impietatibus possidebat. Ut ergo alligaretur hic fortis, propterea vidit iste Apostolus in Apocalypsi « Angelum descendantem de cælo, habentem clavem abyssi, et catenam in manu sua. Et tenuit, inquit, draconem illum serpentem antiquum, qui cognominatus est Diabolus et Satanas, et alligavit eum mille annis, » hoc est, ejus potestatem ab eis seducendis ac possidendis, qui fuerant liberandi, cohibuit atque frenavit. Mille autem anni duobus modis possunt, quantum mihi occurrit, intelligi: aut quia in ultimis annis mille ista res agitur, id est, sexto annorum milliario tanquam sexto die, cujus nunc spatia posteriora voluntur; secuturo deinde sabbato, quod non habet vesperam, requie scilicet sanctorum, quæ non habet finem: ut hujus milliarii tanquam diei novissimam partem, quæ remanebat usque ad terminum sæculi, mille annos appellaverit; eo loquendi modo, quo pars significatur a toto: aut certe mille annos pro annis omnibus hujus sæ-

¹ Marc. iii, 27.

culi posuit; ut perfecto numero notaretur ipsa temporis plenitudo. Millenarius quippe numerus denarii numeri quadratum solidum reddit. Decem quippe decies ducta, fiunt centum; quæ jam figura quadrata, sed plana est. Ut autem in altitudinem surgat, et solida fiat, rursus centum decies multiplicantur, et mille sunt. Porro si centum ipsa pro universitate aliquando ponuntur, quale illud est, quod Dominus omnia sua dimittenti et eum sequenti promisit, dicens: « Accipiet in hoc sæculo centuplum¹: » quod exponens quodam modo Apostolus, ait: « Quasi » nihil habentes, et omnia possidentes²: » quia et ante jam dictum erat: « Fidelis hominis totus mundus divitiarum est³: » quanto magis mille pro universitate ponuntur, ubi est soliditas ipsius denariæ quadraturæ? Unde nec illud melius intelligitur, quod in Psalmo legitur: « Memor fuit in sæculum testamenti sui, verbi quod » mandavit in mille generationes⁴, » id est, in omnes.

III. « Et misit illum, inquit, in abyssum »: utique diabolus misit in abyssum. Quo nomine significata est multitudo innumerabilis impiorum, quorum in malignitate adversus Ecclesiam Dei multum profunda sunt corda: non quia ibi diabolus ante non erat; sed ideo dicitur illuc missus, quia exclusus a credentibus plus cœpit impios possidere. Plus namque possidetur a diabolo, qui non solum alienatus est a Deo, verumetiam gratis odit servientes Deo. « Et clausit, inquit, et signavit super eum, ut » jam non seduceret gentes, donec finiantur mille anni. » « Clausit super eum, » dictum est, interdixit ei ne possit exire, id est, vetitum transgredi. « Signavit autem, » quod addidit, significasse mihi videtur, quia occultum esse voluit, qui pertineant ad partem diaboli, et qui non

¹ Matth. xix, 29. et Marc. x, 30. — ² 2 Cor. vi, 10. — ³ Prov. xvii. — ⁴ Psal. civ, 8.

pertineant. Hoc quippe in sæculo isto prorsus latet: quia et qui videtur stare, utrum sit casurus; et qui videtur jacere, utrum sit surrecturus, incertum est. Ab eis autem gentibus seducendis hujus interdicti vinculo et clastro diabolus prohibetur atque cohibetur, quas pertinentes ad Christum seducebat antea, vel tenebat. Has enim Deus elegit ante mundi constitutionem¹ eruere de potestate tenebrarum, et transferre in regnum Filii charitatis suæ, sicut Apostolus ait². Nam seducere illum gentes etiam nunc, et secum trahere in æternam pœnam, sed non prædestinatas in æternam vitam, quis fidelis ignorat? Nec moveat, quod sæpe diabolus seducit etiam illos, qui jam regenerati in Christo, vias ingrediuntur Dei. « Novit enim » Dominus qui sunt ejus³: » ex his in æternam damnationem neminem ille seducit. Sic enim novit eos Dominus, ut Deus, quem nihil latet etiam futurorum; non ut homo, qui hominem ad præsens videt, (si tamen videt, cujus cor non videt,) qualis autem postea sit futurus, nec se ipsum videt. Ad hoc ergo ligatus est diabolus, et inclusus in abysson, ut jam non seducat gentes, ex quibus constat Ecclesia, quas antea seductas tenebat, antequam esset Ecclesia. Nec enim dictum est, ut non seduceret aliquem; sed « Ut non seduceret, inquit, jam gentes, » in quibus Ecclesiam procul dubio voluit intelligi, « Donec » finiantur, inquit, mille anni, » id est, aut quod remanet de sexto die, qui constat ex mille annis; aut omnes anni, quibus deinceps hoc sæculum peragendum est.

IV. Nec sic accipiendum est quod ait: « Ut non seduceret jam gentes, donec finiantur mille anni; quasi postea seducturus sit eas duntaxat gentes, ex quibus prædestinata constat Ecclesia, a quibus seducendis illo est vinculo clastroque prohibitus. Sed aut illa locutione dictum est,

¹ Ephes. i, 4. — ² Coloss. i, 13. — ³ 2 Tim. ii, 19.

quæ in Scripturis aliquoties invenitur, qualis est in Psalmo: « Sic oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, » donec misereatur nostri¹; » neque enim cum misertus fuerit, non erunt oculi servorum ejus ad Dominum Deum suum; aut certe iste est ordo verborum: « Et clausit, et » signavit super eum, donec finiantur mille anni; » quod vero interposuit, « Ut non seduceret jam gentes, » ita se habet, ut, ab hujus ordinis connexionem sit liberum, et seorsus intelligendum, velut si post adderetur, ut sic se haberet tota sententia: « Et clausit, et signavit super » eum, donec finiantur mille anni, ut non seduceret jam » gentes; » id est, ideo clausit, donec finiantur mille anni, ut jam non seduceret gentes.

CAPUT VIII.

De alligatione et solutione diaboli.

I. « Post hæc, inquit, oportet eum solvi brevi tempore². » Si hoc est diabolo ligari et includi, Ecclesiam non posse seducere; hæc ergo erit solutio ejus, ut possit? Absit; nunquam enim ab illo Ecclesia seducetur prædestinata et electa ante mundi constitutionem, de qua dictum est: « Novit Dominus qui sunt ejus³: » et tamen hic erit etiam illo tempore, quo solvendus est diabolus, sicut ex quo est instituta, hic fuit et erit omni tempore, in suis utique qui succedunt nascendo morientibus. Nam paulo post dicit, quod solutus diabolus seductas gentes toto orbe terrarum attrahet in bellum adversus eam, quorum hostium numerus erit ut arena maris. « Et ascenderunt, inquit, super terræ latitudinem, et cinxe-

¹ Psal. cxxii, 2. — ² Apoc. xx, 3. — ³ 2 Tim. ii, 19.

» runt castra sanctorum, et dilectam civitatem: et descendit ignis de cælo a Deo, et comedit eos: et diabolus, » qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis et sulphuris, ubi et bestia et pseudopropheta; et cruciabitur die ac nocte in sæcula sæculorum¹. » Sed hoc jam ad judicium novissimum pertinet, quod nunc propterea commemorandum putavi, ne quis existimet eo ipso parvo tempore, quo solvetur diabolus, in hac terra Ecclesiam non futuram, illo hic eam vel non inveniente, cum fuerit solutus, vel absumente, cum fuerit modis omnibus persecutus. Non itaque per totum hoc tempus, quod liber iste complectitur, a primo scilicet adventu Christi usque in sæculi finem, quo erit secundus ejus adventus, ita diabolus alligatur, ut ejus hæc ipsa sit alligatio, per hoc intervallum, quod mille annorum numero appellat, non seducere Ecclesiam; quandoquidem illam nec solutus utique seducturus est. Nam profecto si ei alligari est, non posse seducere, sive non permitti; quid erit solvi, nisi posse seducere, sive permitti? Quod absit ut fiat: sed alligatio diaboli, est non permitti exercere totam tentationem, quam potest vel vi vel dolo ad seducendos homines, in partem suam cogendo violenter, fraudulentè fallendo. Quod si permitteretur in tam longo tempore et tanta infirmitate multorum, plurimos tales, quales Deus id perpeti non vult, et fideles dejiceret, et ne crederent impediret, quod ne faceret, alligatus est.

II. Tunc autem solvetur, quando et breve tempus erit. Nam tribus annis et sex mensibus legitur totis suis suorumque viribus sæviturus, et tales erunt, cum quibus ei belligerandum est, ut vinci tanto ejus impetu insidiisque non possint. Si autem nunquam solveretur, minus appareret ejus maligna potentia, minus sanctæ.

¹ Apoc. xx, 8-10.

Civitatis fidelissima patientia probaretur; minus denique perspiceretur, quam magno ejus malo tam bene fuerit usus Omnipotens: qui eum nec omnino abstulit a tentatione sanctorum, quamvis ab eorum interioribus hominibus, ubi in Deum creditur foras missum, ut forinsecus ejus oppugnatione proficerent; et in eis, qui sunt ex parte ipsius, alligavit, ne quantam posset effundendo et exercendo malitiam, innumerabiles infirmos ex quibus Ecclesiam multiplicari et impleri oportebat, alios credituros, alios jam credentes, a fide pietatis hos deterreret, hos frangeret; et solvet in fine, ut quam fortem adversarium Dei Civitas superaverit, cum ingenti gloria sui redemptoris, adjutoris, liberatoris, aspiciat. In eorum sane, qui tunc futuri sunt, sanctorum atque fidelium comparatione quid sumus? Quandoquidem ad illos probandos tantus solvetur inimicus, cum quo nos ligato tantis periculis dimicamus. Quamvis et hoc temporis intervallo quosdam milites Christi tam prudentes et fortes fuisse atque esse, non dubium est, ut etiamsi tunc in ista mortalitate viverent, quando ille solvetur, omnes insidias ejus atque impetus et caverent sapientissime, et patientissime sustinerent.

III. Hæc autem alligatio diaboli non solum facta est, ex quo coepit Ecclesia præter Judæam terram in nationes alias aliasque dilatari; sed etiam nunc fit, et fiet usque ad terminum sæculi, quo solvendus est. Quia et nunc homines ab infidelitate, in qua ipse eos possidebat, convertuntur: ad fidem, et usque in illum finem sine dubio convertentur: et utique unicuique iste fortis tunc alligatur, quando ab illo tanquam vas ejus eripitur: et abyssus ubi inclusus est, non in eis consumpta est, quando sunt mortui, qui tunc erant quando esse coepit inclusus; sed successerunt eis alii nascendo, atque succedunt, donec finiatur hoc sæculum, qui oderint Christianos, in quorum

quotidie, velut in abyso, cæcis et profundis cordibus includatur. Utrum autem etiam illis ultimis tribus annis et mensibus sex, quando solutus totis viribus, sæviturus est, aliquis in qua non fuerat, sit accessurus ad fidem, nonnulla quæstio est. Quomodo enim stabit quod dictum est: « Quis intrat in domum fortis, ut vasa ejus eripiat, » nisi prius alligaverit fortem¹, » si etiam soluto eripiuntur? Ac per hoc ad hoc cogere videtur ista sententia, ut credamus illo, licet exiguo, tempore neminem accessurum esse populo christiano, sed cum eis qui jam Christiani reperti fuerint, diabolum pugnaturum: ex quibus etiamsi aliqui victi secuti eum fuerint, non eos ad prædestinatum filiorum Dei numerum pertinere. Neque enim frustra idem Joannes apostolus, qui et hanc Apocalypsim scripsit, in Epistola sua de quibusdam dicit: « Ex nobis exierunt, sed non » erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, mansissent » utique nobiscum². » Sed quid fiet de parvulis? Nimum quippe incredibile est nullos jam natos et nondum baptizatos præoccupari Christianorum filios illo tempore infantes, nullos etiam ipsis nasci jam diebus; aut si erunt, non eos a parentibus suis ad lavaerum regenerationis modo quocumque perducere. Quod si fiet, quo pacto soluto jam diabolo vasa ista eripientur, in cujus domum nemo intrat, ut vasa ejus eripiat, nisi prius alligaverit eum? Imo vero id potius est credendum, nec qui cadant de Ecclesia, nec qui accedant Ecclesiae illo tempore defuturos: sed profecto tam fortes erunt et parentes pro baptizandis parvulis suis, et hic qui tunc primitus credituri sunt, ut illum fortem vincant etiam non ligatum, id est, omnibus, qualibus antea nunquam, vel artibus insidiantem, vel urgentem viribus, et vigilanter intelligant, et toleranter ferant; ac sic illi etiam non ligato eripiantur. Nec ideo

¹ Matth. xii, 29. — ² I Joan. ii, 19.

falsa erit evangelica illa sententia : « Quis intrat in domum » fortis, ut vasa ejus eripiat, nisi prius alligaverit fortem? » Secundum enim sententiæ ejus veritatem, ordo iste servatus est, ut prius alligaretur fortis, ereptisque vasis ejus, longe lateque in omnibus gentibus ex firmis et infirmis ita multiplicaretur Ecclesia, ut ex ipsa rerum divinitus prædictarum et impletarum robustissima fide, etiam soluto vasa possit auferre. Sicut enim fatendum est multorum refrigerare charitatem, cum abundat iniquitas, et inusitatis maximisque persecutionibus atque fallaciis diaboli jam soluti, eos qui in libro vitæ scripti non sunt, esse multos cessuros : ita cogitandum est, non solum quos bonos fideles illud tempus inveniet, sed nonnullos etiam qui foris adhuc erunt, adjuvante Dei gratia, per considerationem Scripturarum, in quibus et alia et finis ipse prænuntiatus est, quem venire jam sentiunt, ad credendum quod non credebant, futuros esse firmiores, et ad vincendum etiam non ligatum diabolum fortiores. Quod si ita erit, propterea præcessisse dicenda est ejus alligatio, ut et ligati et soluti expoliatio sequeretur : quoniam de hac re dictum est : « Quis intrabit in domum fortis, ut vasa ejus eripiat, » nisi prius alligaverit fortem? »

CAPUT IX.

Quod sit regnum sanctorum cum Christo per mille annos, et in quo discernatur a regno æterno.

I. INTEREA dum mille annis ligatus est diabolus¹, sancti regnant cum Christo etiam ipsis mille annis eisdem sine dubio, et eodem modo intelligendis, id est, isto jam tempore prioris ejus adventus. Excepto quippe illo regno, de quo in fine dicturus est : « Venite benedicti Patris mei, » possidete paratum vobis regnum², » nisi alio aliquo modo, longe quidem impari, jam nunc regnarent cum illo sancti ejus, quibus ait : « Ecce ego vobiscum sum usque in consummationem sæculi³; » profecto non etiam nunc diceretur Ecclesia regnum ejus regnumve celorum. Nam utique isto tempore in regno Dei eruditur scriba ille, qui profert de thesauro suo nova et vetera⁴, de quo supra locuti sumus. Et de Ecclesia collecturi sunt zizania messores illi, quæ permisit cum tritico simul crescere usque ad messem : quod exponens ait : « Messis est finis sæculi, » messores autem Angeli sunt. Sicut ergo colliguntur » zizania, et igni comburuntur ; sic erit in consummatione » sæculi : mittet Filius hominis Angelos suos, et colligent » de regno ejus omnia scandala⁵. » Numquid de regno illo, ubi nulla sunt scandala? De isto ergo regno ejus, quod est hic Ecclesia, colliguntur. Item dicit : « Qui sol- » verit unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic

¹ Apoc. xx, 9. — ² Matth. xxv, 34. — ³ Id. xxviii, 20. — ⁴ Id. xii, 52. — ⁵ Ibid. 30-41.

» homines, minimus vocabitur in regno cœlorum : qui
 » autem fecerit, et sic docuerit, magnus vocabitur in regno
 » cœlorum¹. » Utrumque dicit in regno cœlorum, et
 qui non facit mandata quæ docet, hoc est enim solvere,
 non servare, non facere; et illum qui facit, et sic docet :
 sed istum minimum, illum magnum. Et continuo secutus
 adjungit : « Dico enim vobis, quia nisi abundaverit justi-
 » tia vestra super Scribarum et Phariseorum², » id est,
 super justitiam eorum qui solvunt quod docent. De Scri-
 bis enim et Phariseis dicit alio loco : « Quoniam dicunt,
 » et non faciunt³. » Nisi ergo super eos abundaverit justitia
 vestra, id est, ut vos non solvatis, sed faciatis potius quod
 docetis, « Non intrabitis, inquit, in regnum cœlorum. »
 Alio modo igitur intelligendum est regnum cœlorum, ubi
 ambo sunt, et ille scilicet qui solvit quod docet, et ille
 qui facit; sed ille minimus, iste magnus : alio modo au-
 tem regnum cœlorum dicitur, quo non intrat nisi ille
 qui facit. Ac per hoc ubi utrumque genus est, Ecclesia
 est, qualis nunc est : ubi autem illud solum erit, Ecclesia
 est, qualis tunc erit, quando malus in ea non erit. Ergo
 Ecclesia et nunc est regnum Christi, regnumque cœlo-
 rum. Regnant itaque cum illo etiam nunc sancti ejus, ali-
 ter quidem, quam tunc regnabunt : nec tamen cum illo
 regnant zizania, quamvis in Ecclesia cum tritico crescant.
 Regnant enim cum illo, qui faciunt quod Apostolus ait :
 « Si resurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt sapite,
 » ubi Christus est in dextera Dei sedens : quæ sursum
 » sunt quaerite, non quæ super terram⁴. » De qualibus item
 dicit, quod eorum conversatio sit in cœlis. Postremo reg-
 nant cum illo, qui eo modo sunt in regno ejus, ut sint
 etiam ipsi regnum ejus. Quomodo autem sunt regnum
 Christi, qui, ut alia taceam, quamvis ibi sint donec colli-

¹ Matth. v, 19. — ² Ibid. 20. — ³ Id. xxiii, 3. — ⁴ Coloss. iii, 1, 2.

gantur in fine sæculi de regno ejus omnia scandala, ta-
 men illic sua quærunt, non quæ Jesu Christi?

II. De hoc ergo regno militia¹, in quo adhuc cum hoste
 confligitur, et aliquando repugnatur repugnantibus vitiis,
 aliquando cedentibus imperatur, donec veniatur ad illud
 pacatissimum regnum, ubi sine hoste regnabitur, et de hac
 prima resurrectione quæ nunc est, liber iste sic loquitur.
 Cum enim dixisset alligari diabolum mille annis, et pos-
 tea solvi brevi tempore, mox recapitulando quid in istis
 mille annis agat Ecclesia vel agatur in ea : « Et vidi, in-
 » quit, sedes et sedentes super eas, et judicium datum
 » est². » Non hoc putandum est de ultimo judicio dici :
 sed sedes præpositorum, et ipsi præpositi intelligendi sunt,
 per quos Ecclesia nunc gubernatur. Judicium autem da-
 tum nullum melius accipiendum videtur, quam id quod
 dictum est : « Quæ ligaveritis in terra, ligata erunt et
 » in cœlo; et quæ solveritis in terra, soluta erunt et in
 » cœlo³. » Unde Apostolus, « Quid enim mihi est, inquit,
 » de his qui foris sunt judicare? Nonne de his qui intus
 » sunt vos judicatis⁴? Et animæ, inquit, occisorum prop-
 » ter testimonium Jesu, et propter verbum Dei⁵. » subau-
 ditur quod postea dicturus est : « Regnaverunt cum Jesu
 » mille annis, » animæ scilicet Martyrum nondum sibi
 corporibus suis redditis. Neque enim piorum animæ mor-
 tuorum separantur ab Ecclesia, quæ etiam nunc est reg-
 num Christi. Alioquin nec ad altare Dei fieret eorum
 memoria in communicatione corporis Christi; nec aliquid
 prodesset ad ejus in periculis baptismum currere, ne sine
 illo finiatur hæc vita; nec ad reconciliationem, si forte
 per poenitentiam malamve conscientiam quisque ab eodem
 corpore separatus est. Cur enim fiunt ista, nisi quia fide-

¹ Philip. iii, 20. — ² Apoc. xx, 4. — ³ Matth. xviii, 18. — ⁴ I Cor. v, 12.
 — ⁵ Apoc. xx, 4.

les, etiam defuncti, membra ejus sunt? Quamvis ergo cum suis corporibus nondum, jam tamen eorum animæ regnant cum illo, dum isti mille anni decurrunt. Unde in hoc eodem libro et alibi legitur: « Beati mortui, qui in » Domino moriuntur, a modo et jam dicit Spiritus, ut re- » quiescant a laboribus suis; nam opera eorum sequuntur » illos¹. » Regnat itaque cum Christo nunc primum Ecclesia in vivis et mortuis. « Propterea enim, sicut dicit Apos- » tolus, mortuus est Christus, ut et vivorum et mortuorum » dominetur². » Sed ideo tantummodo Martyrum animas commemoravit, quia ipsi præcipue regnant mortui, qui usque ad mortem pro veritate certaverunt. Sed a parte totum etiam cæteros mortuos intelligimus pertinentes ad Ecclesiam, quod est regnum Christi.

III. Quod vero sequitur, « Et si qui non adoraverunt » bestiam, nec imaginem ejus, nec acceperunt inscriptio- » nem in fronte, aut in manu sua³: » simul de vivis ac mortuis debemus accipere. Quæ sit porro ista bestia, quamvis sit diligentius inquirendum, non tamen abhorret a fide recta, ut ipsa impia Civitas intelligatur, et populus infidelium contrarius populo fideli et Civitati Dei. Imago vero ejus simulatio ejus mihi videtur, in eis videlicet hominibus, qui velut fidem profitentur, et infideliter vivunt. Fingunt enim se esse quod non sunt, vocanturque non veraci effigie, sed fallaci imagine Christiani. Ad eandem namque bestiam pertinent non solum aperte inimici nominis Christi et ejus gloriosissimæ Civitatis, sed etiam zizania, quæ de regno ejus, quod est Ecclesia, in fine sæculi colligenda sunt. Et qui sunt qui non adorant bestiam, nec imaginem ejus, nisi qui faciunt quod ait Apostolus: « Ne sitis jugum ducentes cum infidelibus⁴? » Non adorant enim, id est, non consentiunt, non subjiciuntur: neque

¹ Apoc. xiv, 13. — ² Rom. xiv, 9. — ³ Apoc. xx, 4. — ⁴ 2 Cor. vi, 14.

accipiunt inscriptionem, notam scilicet criminis, in fronte, propter professionem; in manu propter operationem. Ab his igitur malis alieni, sive adhuc in ista mortali carne viventes, sive defuncti, regnant cum Christo jam nunc, quodam modo huic tempori congruo, per totum hoc intervallum, quod numero mille significatur annorum.

IV. « Reliqui eorum, inquit, non vixerunt¹. Hora enim » nunc est, cum mortui audient vocem Filii Dei; et qui » audierint, vivent²: » reliqui vero eorum non vivent. Quod vero subdidit, « Donec finiantur mille anni, » intelligendum est, quod eo tempore non vixerunt, quo vivere debuerunt, ad vitam scilicet de morte transeundo. Et ideo cum dies venerit, quo fiat et corporum resurrectio, non ad vitam de monumentis procedent, sed ad judicium; ad damnationem scilicet, quæ secunda mors dicitur. Donec enim finiantur mille anni, quicumque non vixerit, id est, isto toto tempore quo agitur prima resurrectio, non audierit vocem Filii Dei, et ad vitam de morte transierit; profecto in secunda resurrectione, quæ carnis est, in mortem secundam cum ipsa carne transibit. Sequitur enim, et dicit: « Hæc resurrectio prima est. Beatus et sanctus » qui habet in hac prima resurrectione partem³, » id est, particeps ejus est. Ipse est autem particeps ejus, qui non solum a morte, quæ in peccatis est, reviviscit, verumetiam in eo quod revixerit, permanebit. « In istis, inquit, se- » cunda mors non habet potestatem. » Habet ergo in reliquis, de quibus superius ait: « Reliqui eorum non vixe- » runt, donec finiantur mille anni: » quoniam isto toto temporis intervallo, quod mille annos vocat, quantumcumque in eo quisque eorum vixit in corpore, non revixit a morte, in qua eum tenebat impietas, ut sic reviviscendo

¹ Apoc. xx, 5. — ² 1 Joan. v, 25. — ³ Apoc. xx, 5, 6.